

Mjenica u sudskoj praksi — sudska praksa Bosne i Hercegovine (2. dio)

POSTUPAK IZVRŠENJA NAKON PODNOŠENJA PRIGOVORA NA IZNOS MJENIČNOG DUGA

Zakon o izvršnom postupku

član 50 st. 4 i 5

Nakon podnošenja prigovora izvršenika na iznos mjeničnog duga, prijedlog za izvršenje se smatra tužbom, pa se provodi parnični postupak a izvršenje se odlaže do donošenja odgovarajuće odluke.

Obrazloženje:

“Na prijedlog tražioca izvršenja, a na osnovu vjerodostojne isprave – protestirane mjenice sud je rješenjem odredio izvršenje na koje je I izvršenik blagovremeno izjavio prigovor kojim je u potpunosti osporio rješenje o izvršenju.

Članom 50. stav 4. Zakona o izvršnom postupku određeno je ako se rješenje o izvršenju pobija u potpunosti ili samo u dijelu kojim je utvrđeno postojanje potraživanja, prijedlog za izvršenje smatrat će se tužbom i u tom slučaju sud će postupati po odredbama parničnog postupka a stavom 5. istog člana, određeno je kada je podnesen prigovor iz prethodnog stava, sud će odgoditi izvršenje i nastaviti će ga, na prijedlog tražioca izvršenja, nakon pravosnažnosti odluke parničnog suda, ako uspije sa tužbom.

Na navedeno rješenje žalbu je uložio tražilac izvršenja, koju je Kantonalni sud odbio i prvostepeno rješenje potvrdio.

Prema stanju spisa prvostepeni sud je odredio izvršenje na osnovu mjenice sa izdatim protestom Općinskog suda u S. Prigovor je podnio prvoizvršenik u dijelu kojim je utvrđeno postojanje potraživanja. Prvostepeni sud je rješenjem odložio izvršenje, odredio da se prijedlog za izvršenje smatra tužbom i da će se po pravomoćnosti rješenja spis dostaviti parničnom odjeljenju, te odredio da će se nastaviti na prijedlog tražioca izvršenja, ako uspije sa tužbenim zahtjevom.

Ovakva odluka prvostepenog suda je pravilna i na Zakonu zasnovana. Podnesenim prigovorom I izvršenik je osporila iznos mjeničnog duga. Stoga je prvostepeni sud pravilno postupio kada je shodno članu 50. stav 4. ZIP-a prijedlog za izvršenje smatrao tužbom. To znači da se nakon podnošenja prigovora provodi parnični postupak i da će se donijeti odgovarajuća odluka. Do donošenja takve odluke u parničnom postupku izvršenje na osnovu donesenog rješenja o izvršenju se odlaže – odgađa, kako je to propisano stavom 5. člana 50. Zakona o izvršnom postupku, a nastaviti će se na prijedlog tražioca izvršenja, ako uspije sa tužbenim zahtjevom.”

(Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu, GŽ 160389/2011(1) od 10.12.2012. godine)

POPUNJAVANJE MJENICE SUPROTNO MJENIČNOJ IZJAVI

Zakon o menici član 18 stav 2

U slučaju popunjavanja mjenice od strane tužene (povjerioca – remitenta) suprotno mjeničnoj izjavi, tužitelj može podnijeti tužbu zbog povrede sporazuma o ispunjenju mjenice jer uvijek ima pravo prigovora remitentu da mjenica nije pravilno ispunjena, odnosno da je ispunjena protivno postojećem sporazumu o izdavanju mjenice.

“Blanko mjenica je mjenica koja u trenutku izdavanja ne sadrži sve obavezne – bitne sastojke, a postaje mjenicom tek kada ovlaštena osoba ispuni mjenični sadržaj. Povjerenje, savjesnost i poštenje su esencijalne pretpostavke na kojima se zasniva izdavanje i funkcionisanje blanko mjenice. Valjano izdavanje blanko mjenice pretpostavlja davanje ovlaštenja primaocu mjenice od njenog izdavaoca da obavezne sastojke može naknadno upisati. Dakle, prilikom njenog izdavanja, bitno je postojanje namjere izdavaoca da obavezne sastojke naknadno popuni remitent u skladu sa ovlaštenjima koje mu u on u tom trenutku daje.

Revizija posebno insistira da je savjesnost imaoca mjenice od značaja samo u odnosu na momenat sticanja mjenice, a ne u odnosu na momenat popunjavanja mjenice nedostajućim elementima, te da je tužena bila savjesna kada je sticala mjenicu i da ta savjesnost nije dovedena u sumnju. Stoga, po stavu revizije, tužitelj kao izdavalac mjenice, ne može tuženoj uspješno stavljati prigovore koji se tiču nepravilnog popunjavanja blanko mjenica, jer tužena nije zlonamjerno stekla mjenicu niti je postupala s krajnjom nepažnjom. Stoga se revizijom i potencira da je odluka suda suprotna odredbi člana 18. stav 2. ZOM.

Po ocjeni revizionog suda ovaj prigovor nije osnovan.

Odredbom člana 18. stav 2. ZOM je propisano da, ako je mjenica, koja je u vrijeme izdavanja bila nepotpuna, naknadno ispunjena protivno postojećem sporazumu “povreda ovog sporazuma ne može se prigovoriti imaocu mjenice, osim ako ju je stekao zlonamjerno, ili ako je pri sticanju mjenice postupio s krajnjom nepažnjom”. Ovdje zakonodavac upotrebljava izraz “imalac mjenice”, a ne povjerilac (remitent), jer se mjenica, ako to pravo nije ograničeno, može domicilirati više puta tako da se u momentu njene dospelosti, kao imalac, pojavi lice koje nije ni u kakvom odnosu sa izdavaocem mjenice. Ovo stoga jer je mjenica bezuslovni i apstraktni pravni posao koji je nezavisan od osnovnog posla kojem služi.

Domiciliranje blanko mjenice mjenični povjerilac može učiniti samo uz posebno ovlašćenje.

U slučaju kada je prvi imalac mjenice (remitent – povjerilac) indosirao blanko mjenicu novom povjeriocu, onda je mjenični dužnik dužan isplatiti iznos koji je upisan u samoj mjenici tom imaocu mjenice, sve i kada se radi o nepravilno ispunjenoj mjenici.

Prema tome, ako je imalac mjenice naknadno ispunio mjenicu protivno postojećem sporazumu i indosirao mjenicu na novog povjerioca (inodosatara), povreda ovog sporazuma ne može se prigovoriti novom imaocu mjenice, osim ako ju je stekao zlonamjerno ili ako je pri sticanju mjenice postupio s krajnjom nepažnjom. Dakle, izdavalac mjenice, u pravilu, ne može osnovano prigovarati novom povjericu blanko mjenice (idosataru) da je mjenica popunjena suprotno izričitoj mjeničnoj izjavi, osim pod zakonom određenim uslovima.

Savjesnost sticaoca blanko mjenice, po odredbi člana 18. stav 2. ZOM, ocjenjuje se samo u odnosu na novog sticaoca, tj, kada je došlo do njenog indosiranja od strane ranijeg imaoca. Za tuženu, kao imaoca mjenice u svojstvu remitenta, tužitelj, kao izdavalac mjenice, treba dokazati da je mjenicu ispunila suprotno mjeničnoj izjavi, a njen subjektivni odnos nije od značaja. Prema tome, u konkretnom slučaju nisu od značaja revizioni prigovori da sudovi nisu utvrdili da je tužena, prilikom popune blanko mjenica bila zlonamjerna ili da je postupala sa krajnjom nepažnjom.

U konkretnom slučaju nije ni došlo do indosiranja mjenice, već do popunjavanja mjenice od strane tužene (povjerioca – remitenta), suprotno mjeničnoj izjavi.

Tužitelj može podnijeti tužbu zbog povrede sporazuma o ispunjenju mjenice jer uvijek ima pravo prigovora remitentu da mjenica nije pravilno ispunjena, odnosno da je ispunjena protivno postojećem sporazumu o izdavanju mjenice.

Tužitelj je, kao instrumente obezbjeđenja ispunjenja svojih obaveza iz Ugovora o garanciji i Ugovora o kreditu, izdao tuženoj 82 blanko sopstvene mjenice. Prema izričitom ovlašćenju tužitelja kao izdavaoca mjenice (mjenična izjava), tužena je ovlašćena da preuzete blanko mjenice, na dan dospelosti, popuni upisujući mjenični iznos u visini dospelog glavnog duga sa kamatama, dan dospelosti i mjesto plaćanja, odnosno da unese banku koja će izvršiti isplatu mjenice.

Tužitelj je tuženoj predao i “Izjavu o blokadi računa” čime ju je ovlastio da u blanko mjenici kao banku plaćanja može označiti samo banke iz ove izjave. Banka plaćanja, kod sopstvene mjenice, nije ni dužnik ni povjerilac, već posrednik između imaoca mjenice i lica koje plaća mjenicu i vrši ulogu posrednika stranaka, pa mjenični povjerilac domiciliranje blanko mjenice može činiti samo uz posebno ovlašćenje i ne protivno tom ovlašćenju. Kao banka plaćanja u ovlašćenju tužitelja označena je “R.B.”, “H.A.A. B.”, “N.B.B.” i “C.K.B.”.

Tužena je, kao remitent, sporne mjenice na isplatu dostavila na adresu K.b. a.d. B.L. “B.I.B. a.d. B.L. i “V.b.” d.d. S. Banke kojima je tužena dostavila mjenicu radi naplate nisu banke iz tužiteljevog ovlašćenja, što je tuženoj bilo poznato jer je primila ovlašćenje tužitelja za popunu blanko mjenice, a kao finansijska organizacija koja se u radu svakodnevno koristi mjenicama kao instrumentom plaćanja i obezbjeđenja, zna da je dužna mjenicu popuniti saglasno sporazumu sa izdavaocem.

Načelo pismenosti (formalnosti) mjenice ukazuje da mjenica spada u red strogo formalnih pravnih poslova, pa se izdavanje mjenice i preduzimanje mjeničnih radnji uvijek vrši pismeno, a sama mjenica mora sadržavati zakonom određene elemente.

Teret dokazivanja da je ispunjenje mjenice izvršeno protivno izričito datom ovlašćenju nalazi se na tužitelju (dužniku – izdavaocu mjenice). Nižestepeni sudovi su pravilnom ocjenom izvedenih dokaza zaključili da je tužena, suprotno izričitom ovlašćenju, popunila nedostajuće elemente blanko mjenice iz tužbenog zahtjeva tako što je kao banku plaćanja označila banku koja nije navedena u ovlašćenju. Time je i pravilno suđeno kada je usvojen tužbeni zahtjev i utvrđeno da navedene mjenice nisu važeće i nisu plative.

Kod takvog stanja stvari, ovaj sud nalazi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, niti ima nedostataka u donošenju pobijane odluke na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti. Zato je reviziju tužene valjalo odbiti kao neosnovanu temeljem člana 248. Zakona o parničnom postupku (“Službeni glasnik RS”, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09).”

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 61 0 Ps 003346 11 Rev od 19.3.2013. godine)

NAČIN PRENOSA MJENICE

Zakon o obligacionim odnosima

član 243

- Samo mjenica u koju su stavljene riječi “ne po naredbi” se može prenositi cesijom, dok se mjenica izdata kao hartija od vrijednosti po naredbi prenosi indosamentom.

“Predmetnom tužbom tužilac u ovoj parnici traži isplatu duga po osnovu sopstvene mjenice serijskog broja RS... Tokom postupka pred prvostepenim sudom, kao i u žalbi, tužilac navodi da je na njega cesijom prešlo potraživanje iz predmetne mjenice, i to od njenog ranijeg imaoca “...” d.o.o. S. koja je bila prvobitni tužilac u ovoj parnici. U tom smislu tužilac se poziva na obavještenje od 24.01.2017. godine. Međutim, ovo obavještenje, koje tužilac nije izveo kao dokaz na glavnoj raspravi, nije ugovor o cesiji, jer se u tom obavještenju samo poziva na ugovor o ustupanju potraživanja, koji ugovor takođe nije izveden kao dokaz. Stoga to obavještenje nije dokaz o postojanju cesionog ugovora. Osim toga, navedeno obavještenje nije niti može biti pravno valjani dokaz osnovanosti tužbenog zahtjeva i zbog sljedećih razloga.

Naime, iz predmetne mjenice pouzdano proizlazi, što među strankama i nije sporno, da se radi o sopstvenoj mjenici i mjenici po naredbi na kojoj nema bilo kakvog indosamenta. Saglasno članu 243. Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) pravo iz hartije od vrijednosti po naredbi prenosi se indosamentom. To proizlazi i iz člana 12. stav 2. u vezi sa članom 113. Zakona o mjenici (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 32/01), koji dozvoljava da se samo mjenica u kojoj su stavljene riječi “ne po naredbi” može prenositi i cesijom, što u ovoj parnici nije slučaj jer je predmetna mjenica izdata kao hartija od vrijednosti po naredbi.

Imajući u vidu prethodno navedene razloge, kao i činjenicu da tužilac i ne tvrdi da je indosamentom stekao predmetnu mjenicu već navodi da ju je stekao cesijom od ranijeg imaoca, tužilac nema niti može imati aktivnu legitimaciju u ovoj parnici. Ovo stoga što tužbom traži ostvarivanje prava po osnovu navedene mjenice kao hartije od vrijednosti po naredbi, a prava iz takve hartije na njega nisu prenesena indosamentom, kako propisuje član 243. Zakona o obligacionim odnosima, u vezi sa članom 12. stav 2. i članom 113. Zakona o mjenici. Usljed toga su pravilni odluka i razlozi (str. 3. obrazloženja) prvostepenog suda zbog kojih je odbio predmetni tužbeni zahtjev radi nedostatka aktivne legitimacije na strani tužioca.”

(Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci, 71 0 P 228275 18 Gž od 24.8.2018. godine)

POPUNJAVANJE BJANKO MJENICE

Zakon o mjenici

član 18 stav 2

- Ako je tuženi potpisao kao trasant (izdavalac mjenice) bjanko mjenicu, a nije dao mjeničnu izjavu kojom ovlašćuje tužioca kako da popuni predmetnu mjenicu, niti je između njih postignut sporazum o načinu popunjavanja predmetne bjanko mjenice, ta mjenica se popunjava u skladu sa osnovnim poslom.

“ZM ne propisuje izričite odredbe o bjanko mjenici, pa se posredno na nju odnosi odredba člana 18. stav 2. navedenog zakona, koja predviđa mogućnost izdavanja mjenice koja u vrijeme izdavanja nije bila potpuna.

Za bjanko mjenicu je bitno da ju je potpisao trasant, odnosno izdavalac mjenice. Bjanko mjenica nije mjenica, jer ne sadrži bitne sastojke, tako da bjanko mjenica postaje mjenicom, tek kad ovlašteno lice ispuni mjenični sadržaj. To znači, da kod izdavanja bjanko mjenice, izdavalac, odnosno trasant mora ovlastiti imaoca bjanko mjenice, da ispuni potreban sadržaj mjenice i tako bjanko mjenicu mijenja u mjenicu kao papir od vrijednosti.

Bjanko mjenica se često upotrebljava u poslovnoj praksi samo zbog toga, što izdavalac ili trasant ne može ispuniti mjenicu zbog nepoznavanja određenih podataka, odnosno činjenica. Imalac bjanko mjenice, na osnovu ovlaštenja kojeg je dobio od trasanta, odnosno izdavaoca mjenice, ispunjava mjenicu, u skladu sa dogovorom o izdavanju mjenice, u onim dijelovima koji nisu ispunjeni.

Zato, bjanko mjenica koja je samo djelimično ispunjena, a imalac mjenice nema posebnog ovlaštenja da ispunji mjenicu, se ne smatra bjanko mjenicom, već nevažećom mjenicom.

Osnovni problem koji se pojavljuje kod bjanko mjenice jeste način i pravilan postupak ispunjavanja bjanko mjenice, u skladu sa podacima koji su bili dogovoreni između imaoca mjenice i trasanta.

Trasant, odnosno izdavalac mjenice, stoga uvijek ima pravo prigovora, da mjenica nije pravilno ispunjena, odnosno da je ispunjena protivno postojećem sporazumu o izdavanju mjenice i takav prigovor se podnosi protiv imaoca mjenice koji je istovremeno i povjerilac iz osnovnog posla.

Izuzetak je, ako je imalac mjenice indosirao mjenicu na novog indosatora i naknadno ispunio mjenicu protivno postojećem sporazumu, u kom slučaju povredi tog sporazuma se ne može prigovoriti novom imaocu mjenice, osim ako ju je stekao zlonamjerno ili ako je pri sticanju mjenice postupao velikom nepažnjom. To znači, da kod bjanko mjenice u poslovnoj praksi treba spriječiti prenos mjenice na treće lice, a to se postiže zabranom prenosa i upisivanjem klauzule “ne po naredbi”, čime mjenica postaje rekta mjenica i kao takva neprenosiva.

Ako nema posebnog sporazuma o popunjavanju bjanko mjenice, postignutog između izdavaoca mjenice i imaoca mjenice, imalac mjenice je dužan mjenicu popuniti u skladu sa uslovima i rokovima iz osnovnog posla.

Stoga se i prigovori trasanta, odnosno mjeničnog dužnika, da bjanko mjenica nije ispunjena u skladu sa osnovnim poslom, mogu uspješno istaknuti prema imaocu mjenice, odnosno mjeničnom povjeriocu, koji je ujedno i povjerilac iz osnovnog posla.

Iz činjeničnog utvrđenja nižestepenih sudova proizlazi da je ugovorom o kratkoročnom revolving kreditu od 14.03.2008. godine tužilac korisniku kredita P. AD M. odobrio kredit u iznosu od 200.000,00 KM, sa rokom vraćanja od 12 mjeseci od dana korištenja prve tranše, do datuma dospelja 16.03.2009. godine, sa kamatnom stopom od 12% godišnje, da je ugovoreno (član 6. ugovora) da će korisnik kredita dati sredstva obezbjeđenja potraživanja i to: “ličnu” mjenicu direktora preduzeća, mjenicu preduzeća P. AD i hipoteku na nekretninama, da jemci iz člana 6. ugovora solidarno odgovaraju sa korisnikom kredita po ugovoru, uključujući pored glavnog duga i kamate, kao i ostale troškove koje banka bude imala u postupku namirenja svog potraživanja (član 7. ugovora).

Svakim od navedenih sredstava obezbjeđenja, izdatih po ugovoru o kreditu, pa tako i mjenicom serijski broj... sa klauzulom “bez protesta” koju je potpisao tuženi, obezbjeđena su sva potraživanja tužioca iz ugovora o kreditu.

Iz izvršnog spisa... i prijedloga za izvršenje koji je podnio tužilac kao tražilac izvršenja protiv izvršenika AD “P.” M., proizlazi da je kredit u cjelosti dospio na naplatu 23.03.2009. godine.

Tuženi nije osporavao da je u vrijeme kada je kredit odobren P. AD potpisao bjanko mjenicu, ali je prigovarao da je mjenica ništava jer nije potpisao mjeničnu izjavu, da mjenica nije pravilno ispunjena jer u mjenici nije naznačeno na šta se dug odnosi, da je navedeni iznos u mjenici upisan nakon provođenja izvršnog postupka protiv P. AD, te da predstavlja zakonsku zateznu kamatu za koju se u vrijeme izdavanja mjenice nije moglo znati kolika je, a što je suprotno članu 7. stav 2. ZM.

Kada se ima u vidu da je tuženi potpisao kao trasant bjanko mjenicu 14.03.2008. godine (kada je zaključen i ugovor o kreditu između tužioca i P. AD M.), da nije dao mjeničnu izjavu kojom ovlašćuje tužioca kako da popuni predmetnu mjenicu, niti je između njih postignut sporazum o načinu popunjavanja predmetne bjanko mjenice, ima se uzeti da je predmetna bjanko mjenica serijskog broja... morala biti popunjena u skladu sa osnovnim poslom, tj. ugovorom o kreditu. Obaveza “P.” AD M. iz ugovora o kratkoročnom kreditu prema članu 1. dospelja 16.03.2009. godine, a tada je dospjelo i potraživanje tužioca prema tuženom, kao mjeničnom dužniku, koji je potpisao vlastitu mjenicu. Zato je tužilac kao imalac mjenice morao u mjenici upisati dospelost 16.03.2009. godine.

Međutim, na mjenici je tužilac upisao datum dospeljeća 14.11.2011. godine, kada je podnio i prijedlog za izvršenje na osnovu mjenice kao vjerodostojne isprave, za ostatak duga po kreditu koji je preostao nakon provedenog izvršnog postupka u kome je prodajom nekretnina izvršenika "P." AD naplaćen dug u iznosu od 224.000,00 KM i prodajom pokretnih stvari 32.000,00 KM.

Pravo imaoca mjenice da sam popuni bjanko mjenicu ne znači da isti može popuniti tu bjanko mjenicu isključivo po svojoj volji, jer bi to bilo u suprotnosti sa odredbama ZM, koje govore o dospelosti mjenično-pravne obaveze i zastari mjenično-pravnih zahtjeva.

Kako je evidentno da bjanko mjenica serijski broj... nije popunjena u skladu sa osnovnim poslom-ugovorom o kreditu, te kako se taj nedostatak tiče datuma dospelosti mjenice kao jednog od osnovnih elemenata sopstvene mjenice (kojom je trebala postati bjanko mjenica serijski broj... da je pravilno popunjena) u smislu odredbe člana 111. stav 1. tačka 3. ZM, koji ne može biti nadomješten u smislu člana 112. ZM, ima se uzeti da predmetna mjenica ne ispunjava uslove sopstvene mjenice, odnosno da se ista ne može smatrati vjerodostojnom ispravom na osnovu koje imalac može s uspjehom isticati mjenično pravne zahtjeve prema tuženom kao trasantu.

Stoga se i zahtjev tužioca kojim traži da se tuženi obaveže da mu po osnovu mjenice serijski broj... plati iznos od 34.267,76 KM, sa zakonskim zateznim kamatama, ukazuje neosnovanim.

Iz navedenih razloga ukazuje se osnovanom revizija tuženog, slijedom čega je odlučeno kao u izreci, na osnovu odredbe člana 250. stav 1. ZPP."

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 86 0 P 021719 18 Rev od 10.5.2018. godine)

PRAVNA POSLJEDICA PROPUŠTANJA ROKOVA ZA PODNOŠENJE MJENICE NA ISPLATU

Zakon o mjenici

član 39 i član 54 stav 1 alineja 3)

- Propuštanjem rokova za podnošenje mjenice na isplatu ili njenim nepodnošenjem, imalac mjenice gubi svoja prava prema indosantu, trasantu i ostalim obveznicima izuzev prema akceptantu kao glavnom mjeničnom dužniku.

"Pravilna je tvrdnja revidenta da se podnošenje prijedloga za izvršenje na osnovu mjenice kao vjerodostojnog dokumenta ne može izjednačiti sa podnošenjem mjenice na isplatu u smislu odredbe člana 39. ZOM. Međutim, o istom prigovoru žalbe, drugostepeni sud je dao sveobuhvatno obrazloženje koje prihvata i ovaj sud. U konkretnoj situaciji, nesporno je da je tuženi predmetnu vlastitu mjenicu potpisao kao trasant i kao akceptant (glavni mjenični dužnik), na licu mjenice u dijelu "prihvaćamo", a prema odredbi člana 54. stav 1. alineja 3., propuštanjem rokova za podnošenje mjenice na isplatu ili nepodnošenjem te mjenice, imalac mjenice gubi svoja prava protiv indosanta, trasanta i ostalih obveznika izuzev akceptanta. Dakle, propuštanjem podnošenja mjenice na isplatu tužilac kao imalac mjenice nije izgubio prava ostvarivanja mjeničnog potraživanja prema tuženom kao akceptantu čime se i ovaj prigovor revizije ukazuje neosnovanim."

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 25513/2018(2) od 11.10.2018. godine)

IZDAVANJE I POTPISIVANJE MJENICE

član 3 tačka 8)

- Jedan od bitnih sastojaka trasirane mjenice je i potpis onoga ko je izdao mjenicu (trasanta) lično ili potpis zastupnika izdavaoca mjenice (trasanta) koji može dodati imenu firme, svoj potpis, potpisati samo ime zastupanog ili

staviti na mjenici samo svoj potpis, uz stavljanje pečata pravne osobe.

“Prvostepenom presudom Općinskog suda u.... od 23. 7. 2014. godine, stavom I izreke, odbijen je zahtjev tužitelja kojim traži da mu tužena F. I iz C... isplati 17.951,41 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 21.1. 2009. godine do isplate i nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu 4.142,97 KM.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u B... broj...od 13. 10. 2014. godine uvažena je žalba tužitelja, te prvostepena presuda u pobijanom dijelu (stav 1. i 3. izreke) preinačena i to tako da je prvotužena I. F obavezana da plati tužitelju na ime duga iznos od 1 7.951,41 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 21. 1.2009. godine pa do konačne isplate, te da mu na ime naknade troškova parničnog postupka plati iznos od 982,80 KM, a to sve u roku od 30 dana od dana dostavljanja ove presude, dok je odbijen kao neosnovan dio zahtjeva tužitelja za naknadu troškova parničnog postupka u iznosu od 231,07 KM, a prvotužena odbijena sa zahtjevom za naknadu troškova parničnog postupka u iznosu od 2.737,80 KM.

Blagovremeno izjavljenom revizijom drugostepenu presudu pobija tužena I. F...

Revizija je osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tužena I.F isplati iznos od 1 7.951,41 KM, sa kamatama, a na ime izmirenja mjeničnog duga, nastalog na osnovu izdatih mjenica.

Iz činjeničnih utvrđenja nižestepenih sudova proizilazi da je tužitelj sa Z.J kao korisnikom kredita, dana 19. 2. 2007. godine pod brojem ... zaključio ugovor o namjenskom kreditu, kojim ugovorom je korisniku kredita odobren namjenski kredit u iznosu od 25.000,00 KM sa rokom otplate od 36 mjeseci, radi nabavke repromaterijala i opreme uz kamatu u ukupnom iznosu od 15.751,28 KM, da su u ugovoru o kreditu kao instrument obezbjeđenja odobrenog kredita navedene mjenice d.o.o “Z...” C...br. AF ..., AF ..., d.o.o. “...” C... br. AF ..., AF ..., d.o.o. “EŠ” C...br.AF ..., AF ... i d.o.o. “I...” C... br. AF ..., AF Mjenicu broj AF..., je na licu mjenice na mjestu trasanta potpisala I. F., uz navođenje adrese (C..., Trg Z. Lj), JMBG..., i pored potpisa navedena mjenica ovjerena pečatom drugotuženog d.o.o.,I.Ć” C..., da je u mjenici kao trasat, (ime onoga koji treba platiti), naveden d.o.o.,I...” C..., da je prvotužena dana 16.02.2007. godine dala mjeničnu izjavu uz navođenje svoje tačne adrese, JMBG i broja lične karte (... izdata od PU C...) koja izjava je ovjerena pečatom drugotuženog d.o.o. “I.” C., i dato ovlaštenje Mikrokreditnoj organizacija “...” micro “ispuni bjanko mjenicu broj AF... i broj AF... koja je izdata u svrhu garancije po ugovoru o kreditu broj ...”. Iz stanja spisa predmeta također proizilazi da glavni dužnik Z.J po zaključenom ugovoru o namjenskom kreditu nije uredno vršila otplatu iskorištenog kredita, tako da je ostao neotplaćen iznos od 17.951,41 KM, a koji iznos je nesporan i predstavlja predmet tužbenog zahtjeva u ovoj parnici. Utvrđeno je, da je u međuvremenu, d.o.o. “I...” C..., prestao postojati kao pravno lice i isti je brisan iz sudskog registra.

Prvostepeni sud je, cijeneći prednja utvrđenja, odbio tužbeni zahtjev smatrajući da tužena I. F. u konkretnom slučaju nije mjenični dužnik po mjenici broj AF..., budući da je tu mjenicu trebao platiti d.o.o. “I...Ć” C..., da navedenu mjenicu nije izdala prvotužena I.F kao fizička osoba, niti je istu potpisala kao jemac (aval), već da navedena mjenica predstavlja instrument obezbjeđenja kredita broj BH ... od 19. 2. 2007. godine, a da je istu izdalo d.o.o. “I...” C..., pa slijedom toga prvostepeni sud zaključuje da je neosnovan tužbeni zahtjev tužitelja u odnosu na prvotuženu I. F.

Drugostepeni sud smatra da je prvostepeni sud pogrešno ocijenio sadržaj mjenice broj AF1 ... i sadržaj mjenične izjave tužene I. F od 16. 2. 2007. godine, te da iz sadržaja citirane mjenice proizilazi da je tužena I. F tu mjenicu potpisala, da je na licu mjenice naznačila svoju tačnu adresu i svoj JMBG, da je dana 16. 2. 2007. godine potpisala posebnu izjavu kojom je izjavila i ovlastila tužitelja da “ispuni moju bjanko mjenicu broj AF1 ... koja je izdata u svrhu garancije po ugovoru o kreditu broj ...”, te smatra da je I.F prihvatila svojstvo avala (jemca) po navedenoj

mjenici, budući da je na licu mjenice stavila svoj potpis, a da je prvotužena činjenicu avaliste također priznala posebnom mjeničnom izjavom od 16. 2. 2007. godine, iz kojih razloga su i udovoljili tužbenom zahtjevu.

Po ocjeni ovog suda, prvostepena presuda je pravilna i zakonita.

Osnovana je tvrdnja revidenta da je drugostepeni sud izrazivši navedeno shvaćanje pogrešno primijenio materijalno pravo.

Dakle, sporno i u ovoj fazi revizijskog postupka je to ko je izdao predmetnu mjenicu na osnovu koje tužitelj temelji pravo naplate spornog potraživanja iz ugovora o kreditu tj. da li je prvotutužena I. F mjenicu izdala kao fizička osoba ili ju je izdalo privredno društvo d.o.o.,l...”

Bitan elemenat mjenice je bezuslovno obećanje da će se određena svota novca platiti, ime onoga kome se i po čijoj naredbi mora platiti, oznaka dana i mjesta gdje je mjenica izdata i potpis onoga koji mjenicu izdaje. Dakle, kao jedan od bitnih sastojaka trasirane mjenice je i potpis onoga ko je izdao mjenicu (trasanta), a kako reguliše odredba čl. 3 tač.8 Zakona o mjenici (“Službene novine F BiH”, broj 32/00 i 28/03). Zakon o mjenici nema posebne odredbe o tome šta se u smislu tog zakona smatra potpisom. Prema praksi u mjeničnom poslovanju, izdavanje mjenice se vrši potpisivanjem od izdavaoca (trasanta) lično ili potpisivanjem od zastupnika izdavaoca mjenice (trasanta) koji može dodati imenu firme, svoj potpis, potpisati samo ime zastupanog ili staviti na mjenici samo svoj potpis, uz stavljanje pečata pravne osobe.

Cijeneći da tužitelj kao imalac mjenice i prvotužena I.Fi drugotuženi, nisu istovremeno sudionici osnovnog pravnog posla – ugovora o kreditu, da su na licu izvornika mjenice navedeni podaci i potpis prvotužene I. F, a uz potpis je otisnut i pečat drugotuženog d.o.o. “I...” C..., to po ocjeni ovog suda d.o.o.,l...” C. izdao je predmetnu mjenicu u svoje ime, jer je na mjestu izdavaoca (trasanta) utisnut njegov pečat i potpis ovlaštene osobe (direktora), što podrazumjeva da prvotužena lično kao fizičko lice nije nastupila u svoje ime i račun i prihvatila garanciju za ispunjenje obaveze firme čiji je bila direktor.

Na takav zaključak upravo upućuje sadržaj odredbe člana 6. navedenog ugovora o kreditu, da je kao osiguranje kredita-instrumenti obezbjeđenja kredita, data mjenica d.o.o. “I...” C... br. AF Dakle, o tome da je d.o.o. “I...” C... bio u obavezi izdati vlastitu mjenicu vidljivo iz zaključenog Ugovora o kreditu i samog mjeničnog sadržaja, pa po ocjeni ovog suda tužena I. F. nije potpisala mjenicu u svojstvu ličnog trasanta, nego kao zakonski zastupnik u ime trasanta.

Suprotno izraženom shvatanju drugostepenog suda, samo u situaciji da je tužena I. F. mjenicu potpisala još na drugom mjestu na licu mjenice, tim potpisom bi tužena preuzela obavezu kao mjenični jamac odnosno avalista, što je u skladu sa odredbom čl. 32. stav. 3 Zakona o mjenici, u kojem slučaju ako se ne radi o potpisu trasanta ili trasata za davanja avala dovoljan je potpis neke osobe na licu mjenice i nije nužno izražavanje izrazom ” per a val” ili sličnim.

Dakle, prvostepeni sud nije pogrešno primijenio materijalno pravo kada je zbog nedostatka pasivne legitimacije na strani tužene odlučio o neosnovanosti tužbenog zahtjeva, jer tužena sa tužiteljem nije bila u ugovornom ili drugom obligaciono-pravnom odnosu, a nije ni mjenični dužnik, pa je tužitelj mogao zahtijevati naplatu svoje tražbine jedino od d.o.o.,l...” C... temeljem zaključenog ugovora ili mjenice koju je to društvo izdalo.”

(Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, 17 0 Ps 034162 15 Rev od 23.5.2018. godine)

NEAKCEPTIRANJE MJENICE

član 52

- Kada se radi o mjenici izdatoj sa klauzulom “bez protesta” imalac mjenice je oslobođen obaveze da podigne protest zbog neakceptiranja ili zbog neisplate mjenice, ali nije oslobođen da mjenicu podnese na isplatu u propisanom roku

od dva dana od blagovremenog davanja izvještaja, koje ima za cilj obavještenje mjeničnih dužnika da mogu isкупiti mjenicu, odnosno dobrovoljno izvršiti mjeničnu obavezu.

“Mjenica je samostalan, apstraktan, strogo formalan i zaseban pravni posao, što bi primjenjeno na ovaj slučaj značilo da je tužitelj u ovoj parnici mogao potraživati mjeničnu obavezu koja je proizašla iz izdatih mjenica, neovisno što tuženi nisu potpisali ugovor o kreditu, a ni ugovor o jemstvu. Kod okolnosti da tuženi nisu sporili da su potpisali predmetnu mjenicu, neprihvatljivim se pokazuje pravni stav prvostepenog suda “da tuženi nisu potpisali ugovor o kreditu i ugovor o jemstvu..., zbog čega ne stoji njihova obaveza plaćanja...”. Iz načela, na kojima se zasniva mjenica (načelo pismenosti (formalnosti), inkorporacije, strogosti fiksne mjenične obaveze, samostalnosti, solidarnosti i neposrednosti) mjenični dužnik ima obavezu da izvrši ono što je nedvosmisleno navedeno u mjenici. Obaveza mjeničnog dužnika, kao i prava mjeničnog povjerioca, utvrđuju se samo na osnovu mjenice. Ovlaštenje tužitelja da popuni spornu (bianko) mjenicu proizašlo je iz člana 11. Ugovora o kreditu. Prema odredbi člana 33.st.1. Zakona o mjenici, avalista odgovara onako kako odgovara onaj za koga jamči. Tokom postupka utvrđeno je da se u konkretnom slučaju radi o bianko vlastitoj mjenici u kojoj su tuženi naznačeni kao mjenični jamci, odnosno avalisti. Vlastita mjenica, kao poseban oblik hartije od vrijednosti, je mjenica kojom se njen izdavalac obavezuje da remitentu (vlasniku mjenice) plati mjeničnu obavezu u roku dospelosti. Ovakva mjenica se od trasirane mjenice razlikuje samo po tome što obavezu po njoj ima da plati njen izdavalac, a po trasiranoj mjenici obavezu plaćanja ima trasat. Ono što je bitno za vlastitu (sopstvenu) mjenicu jeste da obaveza plaćanja ima njen izdavalac, a to je u konkretnom slučaju glavni dužnik K.V., kako je i naznačena na mjenici. U ovoj mjenici, suprotno pogrešnom pravnom stavu nižestepenih sudova, na samoj mjenici je označena dospelost i to datum 10. februar 2010.godine, pa kako mjenični dužnici nisu izmirili obavezu u redovnom postupku isplate, to je tužitelj pošto se za izvršenje obaveze glavnog dužnika obezbjedio jemstvom, odnosno avalom tuženih, imao pravo da mjenicu podnese na isplatu. Međutim, i po shvatanju ovog suda, tuženi po članu 52 st. 1 Zakona o mjenici, više nisu u obvezi spram tužitelja jer je tužitelj propustio pravovremeno prezentirati mjenicu radi isplate. Naime, u konkretnom slučaju radi se o mjenici izdatoj sa klauzulom “bez protesta” pa je imalac mjenice bio oslobođen obaveze da podigne protest zbog neakceptiranja ili zbog neisplate mjenice. Međutim, tužitelj nije oslobođen da mjenicu podnese na isplatu u propisanom roku od dva dana od blagovremenog davanja izvještaja. Dostavljanje izvještaja (notifikacija protesta) ima za cilj obavještenje mjeničnih dužnika – avalista da mogu isкупiti mjenicu odnosno dobrovoljno izvršiti mjeničnu obavezu.”

(Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, Rev 25124/2012 od 26.2.2015. godine)

NEDOPUŠTENOST REVIZIJE PROTIV RJEŠENJA KOJE JE DONIJETO U POSTUPKU ZA PROTEST MJENICE

Zakon o parničnom postupku

član 247 stav 1

- Protiv rješenja koje je donijeto u postupku za protest mjenice, koji je predviđen Zakonom o mjenici, a u kojem se u smislu odredaba čl. 1. i 2. Zakona o vanparničnom postupku primjenjuju odgovarajuće odredbe općeg dijela tog zakona, revizija nije dopuštena.

“Odredbom čl. 254. st. 1. Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu: ZPP-a) propisano je da stranke mogu izjaviti reviziju protiv rješenja drugostepenog suda kojim je postupak pravomoćno završen. U postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući način se primjenjuju odredbe ZPP-a o reviziji protiv presude. Odredbom čl. 247. st. 2. ZPP-a propisano je da je revizija nedopuštena ako je izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može podnijeti, a odredbom stava 1. istog člana da će revizijski sud rješenjem odbaciti nedopuštenu reviziju. U ovom

slučaju radi se o rješenju koje je doneseno u postupku za protest mjenice, koji je predviđen Zakonom o mjenici, a u kojem se u smislu odredaba čl. 1. i 2. Zakona o vanparničnom postupku primjenjuju odgovarajuće odredbe općeg dijela tog zakona. Budući da je odredbom čl. 26. Zakona o vanparničnom postupku predviđeno da je protiv pravomoćnog rješenja donesenog u drugom stepenu revizija dopuštena samo u vanparničnom postupku u kome se odlučuje o stambenim stvarima i o naknadi za eksproprisanu nepokretnost, proizlazi da revizija u ovom slučaju nije dopuštena, pa je ovaj sud istu odbacio primjenom odredbe čl. 247. st. 1. ZPP-a.”

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH, Rev 63062/2015 od 6.12.2016. godine)

POS LJEDICE PROPUŠTANJA RADNJE PROTESTA

član 71

- Ako mjenica ne sadrži klauzulu “bez protesta“ ili “bez troškova“, a korisnik mjenice ne provede postupak protesta mjenice pred nadležnim sudom ili pak na drugi način pošalje mjenicu na naplatu tada taj spor po svojoj pravnoj prirodi nije mjenični spor, pa se mjenični dužnik oslobađa obaveze plaćanja mjenice.

“U postupku pred nižestepenim sudovima je utvrđeno da je ugovorom o kreditu od 23.04.2002. godine tužitelj kao kreditor odobrio tuženoj S.L. kao korisniku kredita iznos od 15.000,00 KM sa kamatnom stopom od 14% na godišnjem nivou i rokom otplate od 60 mjeseci, da je u svrhu osiguranja povrata novčanog iznosa po navedenom ugovoru o kreditu, korisnik kredita izdao i tužitelju uručio bjanko mjenicu u kojoj je na prednjoj strani naznačen kao izdavalac, dok je mjenicu na njezinoj poledini potpisao tuženi M.M. (dalje: drugotuženi), kao i ostali tuženi u svojstvu avalista – jemaca uz tekst “per aval”, da korisnik kredita nije ispunio ugovornu obavezu u roku, zbog čega je tužitelj ispunio mjenicu označivši u njoj iznos mjenične obaveze i kao dan dospijeća 31.12.2006. godine. Utvrđeno je i to da izdata mjenica ne sadrži klauzulu “bez protesta” ili “bez troškova”. U postupku nije utvrđeno da je tužitelj protestirao mjenicu, niti pokušao naplatiti dug od drugotuženog prije podnošenja tužbe, a na način da mu je istu dostavio poštom na naplatu. Utvrđeno je da je uz ugovor o kreditu priložena potvrda o podacima za žirante-jemce, kojom su jemci dali saglasnost da će, ukoliko glavni dužnik ne bude uredno otplaćivao kredit prema ugovoru, isti sami otplaćivati. Navedena saglasnost sadrži jedinstveni matični broj drugotuženog i pečat njegovog poslodavca o visini plaće, a ne sadrži ime glavnog dužnika, broj predmetnog ugovora, uslove kredita, niti iznos obaveze za koju je saglasnost drugotuženi dao. Na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja drugostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev cijeneći da se radi o mjeničnoj obavezi između stranaka, pri čemu se pozvao na primjenu Zakona o mjenici, kao mjerodavnom pravu, ne navodeći konkretno odredbe iz navedenog zakona. Ovakav pravni stav drugostepenog suda, po ocjeni ovog revizijskog suda, nije pravilan.

Predmetna mjenica sadrži sve elemente trasirane mjenice iz člana 3. Zakona o mjenici. S obzirom da ne sadrži klauzulu “bez protesta” ili “bez troškova”, a da drugotuženi nije platio mjeničnu svotu po dospijeću, tada je tužitelj saglasno odredbama članova 71. do 79. Zakona o mjenici bio dužan provesti postupak protesta mjenice pred nadležnim sudom ili pak na drugi način poslati mjenicu na naplatu, među ostalim i drugotuženom radi ostvarivanja mjeničnog prava tužbom u parnici, kojim radnjama bi dokazao da mjenica nije naplaćena. Propuštanjem radnje protesta od strane tužitelja, te radnje pokušaja naplate mjenice dostavljanjem iste drugotuženom, ovaj spor po svojoj pravnoj prirodi nije mjenični spor, pa se drugotuženi, kao mjenični dužnik, oslobađa obaveze platiti mjenicu.”

(Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, Rev 11209/2014 od 13.1.2015. godine)

POTPISIVANJE MJENICE KOJU IZDAJE PRAVNO LICE

član 32

- Kod mjenice koju izdaje pravno lice, mjenicu potpisuje zastupnik pravnog lica uz ime pravnog lica koje može biti i u obliku pečata, a ako pravno lice ne upotrebljava pečat, firma se može upisati i rukom, a ime i prezime zastupnika pravnog lica ne mora biti napisano čitko.

“Predmet spora je zahtjev tužitelja za isplatu mjeničnog duga od 18.007,20 KM, a u revizijskoj fazi postupka sporna je primjena odredaba člana 34. i člana 48. stav 1. i 2. Zakona o mjenici (u daljem tekstu: ZM). U postupku je utvrđeno da je ugovorom o kreditu od 3.4.2008. godine tužitelj, kao davalac kredita, odobrio V.A., kao primaocu kredita, iznos od 35.000,00 KM sa promjenljivom kamatnom stopom od 15,10% na godišnjem nivou i rokom vraćanja od 42 mjeseca, da je u svrhu osiguranja kredita primalac kredita dostavio kreditoru (tužitelju) bjanko mjenicu na čijoj poledini je upisan naziv tuženog, ime i prezime direktora tuženog, a ispod tog teksta nalazi se potpis direktora tuženog, za kojeg sudovi utvrđuju da je nečitak, da nedostaje pečat tuženog, da primalac kredita nije ispunio ugovornu obavezu u roku, zbog čega je tužitelj ispunio mjenicu označivši u njoj iznos mjenične obaveze i dan dospijeca.

Na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su odbili tužbeni zahtjev jer tužitelj nije dokazao činjenicu da je tuženi potpisao predmetnu mjenicu i prihvatio ulogu avaliste po toj mjenici, odnosno da nečitak potpis zastupnika tuženog i nedostatak pečata čine predmetnu mjenicu ništavom. Ovakav pravni stav nižestepenih sudova nije pravilan. U konkretnom slučaju o postojanju relevantnih činjenica ne može se zaključivati primjenom pravila o teretu dokazivanja u smislu odredaba člana 7. stav 1. ZPP-a i člana 123. stav 1. istog zakona jer do zaključenja glavne rasprave tuženi nije ni iznosio činjenicu da nije potpisao mjenicu i da koristi pečat. Naprotiv, tuženi već u odgovoru na tužbu nije osporio postojanje mjeničnog jemstva za predmetni kredit korisnika V.A., već upućuje da će taj kredit vratiti korisnik, koji je u pregovorima sa tužiteljem i na koji način bi se on, kao jemac, oslobodio obaveze. Odgovor na tužbu također ne sadrži pečat tuženog. Zbog toga, o postojanju sumnje u činjenicu koja nije iznesena, nije bilo moguće zaključivati primjenom pravila o teretu dokazivanja. ZM-a posebno ne uređuje način i postupak potpisivanja mjenice, već određuje da mjenicu mora potpisati trasant i trasat, avalist, te indosant. Zbog toga je potpis na mjenici pravovaljan, bez obzira o kakvom se potpisu radi. U slučaju potpisa pravne osobe, prema praksi u mjeničnom poslovanju (u nedostatku zakonskog određenja), mjenicu potpisuje zastupnik pravne osobe i upisuje se ime pravne osobe na način i po obliku koji je identičan sa upisom pravne osobe u sudskom registru. To može biti pečat, a ako pravna osoba pečat ne upotrebljava, firma se može upisati i rukom. Ime i prezime zastupnika pravne osobe ne mora biti napisano čitko, potrebno je da mjenica sadržava potpis uz ime pravne osobe, odnosno uz pečat ukoliko ga upotrebljava.

U konkretnom slučaju na predmetnoj mjenici naziv tuženog, te ime i prezime zastupnika tuženog upisani su rukom, a ispod toga je nečitak potpis zastupnika tuženog. Tuženi nije osporio da je njegov naziv, upisan rukom, različit od upisa u sudski registar, pa u smislu navedene poslovne prakse uz naziv tuženog nije potreban i njegov pečat. Kako predmetna mjenica nema nedostataka u pogledu svog sadržaja, to je tuženi preuzeo mjeničnu obavezu kao avalista (mjenični jemac), što je u skladu sa odredbama Člana 32. stav 1. i 2. ZM-a, po kojim se aval daje na mjenici i potpisuje ga avalista, te aval izražava riječima, između ostalih: kao jemac. S obzirom da je tuženi mjenicu avalirao, to postoji njegova solidarna odgovornost tužitelju kao imaocu mjenice sa licima koji su mjenicu trasirali, akceptirali, indosirali, što je u skladu sa odredbom člana 48. stav 1. ZM-a, a imalac mjenice ima pravo postupiti protiv svih tih lica bilo pojedinačno, bilo protiv više njih, bilo protiv svih zajedno, pri čemu nije dužan da se drži reda kojim su se oni obavezivali, što je propisano odredbama stav 2. člana 48. ZM-a.

Zbog navedenog, osnovano se revizijom ukazuje da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su odbili tužbeni zahtjev na osnovu predmetne mjenice, čiju formalnopravnu ispravnost niko nije osporavao tokom postupka, kako osnovano tvrdi revident.”

ZASTARIJEVANJE MJENIČNOG POTRAŽIVANJA

član 18 stav 2 i član 80 stav 1

- Bjanko mjenica popunjena svim obaveznim sastojcima i datumom dospijeca postaje potpuna, pa se rok zastarijevanja mjeničnog potraživanja računa od tog datuma.

“Naime Zakon o mjenici nema posebnih odredbi o bjanko mjenici. Međutim, posredno se na bjanko mjenicu primjenjuju njegove odredbe člana 18. stav 2., koje predviđaju mogućnost izdavanja mjenice koja u vrijeme izdavanja nije bila potpuna, a što proizilazi iz zakonske odredbe koja glasi: “Ako je mjenica koja je u vrijeme izdavanja bila nepotpuna, naknadno popunjava protivno postojećem sporazumu...”, dakle, bjanko mjenica je mjenica koja u trenutku izdavanja ne sadrži sve obavezne bitne sastojke. Mjenicom postaje tek kada ovlaštena osoba ispuni mjenični sadržaj, što će učiniti najkasnije prije podnošenja mjenice na isplatu, jer se ne može zatražiti isplata bjanko mjenice. Kada se ispuni svim nedostajućim sastojcima, smatra se potpunom mjenicom, kao vrijednosnim papirom od trenutka njenog izdavanja.

Dakle, u konkretnom slučaju, budući da je bjanko mjenica popunjena sa danom 28. 5. 2013. godine, tada dospijeva i na naplatu, pa se i rok zastarijevanja mjeničnog potraživanja iz člana 80. stav 1. Zakona o mjenici računa od tog datuma. Pri tome neosnovano revident navodi da je mjenica izdata 2003. godine, jer kako je i u prvostepenom postupku utvrđeno mjenica je izdata dana 27. 5. 2013. godine. Upisivanjem dana dospijeca na bjanko mjenici nije ostvaren uslov iz člana 107. stav 2. Zakona o mjenici, tj. nije se radilo o mjenici po viđenju, već se radilo o vlastitoj mjenici na dan.”

(Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, Rev 32445/2016 od 14.3.2017. godine)

ZASTARA POTRAŽIVANJA BJANKO VLASTITE MJENICE

član 80

- Rok zastare potraživanja od jedne godine u slučaju imaoca bjanko vlastite mjenice u kojoj izdavalac nije označio datum dospjelosti, počinje teći na dan dospjelosti potraživanja iz osnovnog posla.

“Tuženi u reviziji osnovano navode da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo prilikom odlučivanja o prigovoru zastarjelosti potraživanja. Naime, tuženi su u ovoj parnici isticali prigovor da bjanko mjenice koje su tuženi izdali kao sredstvo osiguranja, nisu ispunjene u skladu da predmetnim ugovorom o kreditu kao osnovnim poslom, na čije se obaveze osiguranje i odnosi. Taj prigovor tuženih je relevantan za sud, jer popunjavanje datuma dospjelosti mjenične obaveze, kao i ostalih elemenata bjanko mjenice koja je izdata radi osiguranja kredita, mora biti u skladu sa međusobnim sporazumom stranaka. Zbog toga, po ocjeni ovog suda, nižestepeni sudovi nisu pravilno primijenili materijalno pravo kada su utvrdili da je obaveza tuženih dospjela dana 06.07.2011. godine, koji je odredio sam tužitelj prilikom popunjavanja mjenice, iako prethodno nisu utvrdili da li je dan dospijeca mjenice pravilno označen, tj. da li je prigovor tuženih osnovan u smislu odredbe člana 18. stav 2. Zakona o mjenici. U ovom slučaju nema posebnog sporazuma o popunjavanju mjenične isprave, pa je tužitelj, kao imalac mjenice i povjerilac iz osnovnog posla, dužan popuniti mjenicu u skladu sa uslovima i rokovima otplate kredita, što proizilazi iz sadržaja mjeničnih izjava svih tuženih, čija se ovlaštenja izričito vežu za Ugovor o kreditu, broj:... od 17.03.2003. godine, prema kojem je posljednja obaveza prvotuženog prema tužitelju dospjela za plaćanje dana 19.03.2008. godine. Prema odredbi člana 80. stav 2. Zakona o mjenici svi mjeničnopravni zahtjevi imaoca mjenice protiv indosanta i protiv trasanta zastarjevaju za godinu dana, računajući od dana pravodobno podignutog protesta, a ako se u mjenici nalazi odredba “bez troškova”, onda od dospjelosti. Rok zastare potraživanja od jedne godine u slučaju imaoca bjanko vlastite mjenice u kojoj izdavalac nije označio datum dospjelosti, počinje teći na dan

dospjelosti potraživanja iz osnovnog posla, a to je u konkretnom slučaju 19.3.2008. godine, kada je dospjela posljednja rata kredita, bez obzira na to što je na sve četiri mjenice kao dan dospjelosti neovlašteno naveden 06.07.2011. godine, i što su mjenice protestirane dana 02.08.2011. godine, 11.01.2012. godine, 17.08.2012. godine i 23.04.2012. godine. To znači da je u vrijeme podnošenja tužbe sudu dana 10.05.2012. godine, bio protekao zastarni rok od jedne godine u kojem zastarjevaju mjeničnopravni zahtjevi tužitelja kao imaoca predmetnih mjenica, protiv tuženih, kao trasanta, kao i trogodišnji zastarni rok iz člana 80. stav 1 Zakona o mjenici.”

(Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, Rev 89300/2016(1) od 16.3.2017. godine)

- Nakon podnošenja prigovora izvršenika na iznos mjeničnog duga, prijedlog za izvršenje se smatra tužbom, pa se provodi parnični postupak a izvršenje se odlaže do donošenja odgovarajuće odluke.

SOLIDARNA ODGOVORNOST DUŽNIKA IMAOCU MJENICE

član 48

- Za obaveze po mjenici imaocu mjenice (tražiocu izvršenja) odgovaraju svi dužnici solidarno, pa kada jedan od izvršenika kao solidarni dužnik ospori iznos mjeničnog duga onda se izvršni postupak ne može provoditi ni u odnosu na izvršenike koji nisu uložili prigovor sve dok parnični sud ne donese pravomoćnu odluku.

“Pri tom prvostepeni sud je pravilno postupio kada je izvršenje odgodio i u odnosu na izvršenike koji nisu uložili prigovor. Ovo stoga, što prema načelu solidarnosti iz člana 48. Zakona o mjenici za obaveze po mjenici imaocu mjenice, tražiocu izvršenja, odgovaraju svi dužnici solidarno, pa kada jedan od izvršenika kao solidarni dužnik ospori iznos mjeničnog duga onda se ne može provoditi izvršni postupak ni u odnosu na ostale izvršenike dok parnični sud ne donese pravomoćnu odluku o osnovanosti ili neosnovanosti potraživanja iz vjerodostojne isprave.

Pošto je, slijedom gore navedenog, ovaj sud utvrdio da razlozi žalbe nisu osnovani, a nema ni razloga na koje pazi po službenoj dužnosti valjalo je žalbu odbiti i prvostepeno rješenje potvrditi na osnovu člana 235. stav 1. tačka 2. ZPP-a.”

(Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu, Gž 160389/2011(2) od 10.12.2012. godine)

NEMOGUĆNOST OSPORAVANJA GLAVNOG DUGA U POSTUPKU PROTESTA MJENICE

- Glavni dug se može osporavati u parničnom i izvršnom postupku, a ne i u postupku protesta mjenice.

“Prvostepeni sud je utvrdio da je mjenica čiji protest se traži, dospjela za naplatu dana 29.3.2016. godine i da je prijedlog za protest mjenice podnesen dana 30.3.2016. godine. Ovo činjenično utvrđenje nije dovedeno u sumnju žalbenim navodima pa je prvostepeni sud pravilno primijenio citirane odredbe Zakona o mjenici kada je usvojio prijedlog za protest mjenice predlagача pobijanim rješenjem. Naime, članom 45. stav 3. Zakona o mjenici (“Službene novine FBiH”, br. 32/00 i 28/03) određeno je da se protest zbog neisplate mjenice plative na određeni dan mora podići jednog od dva radna dana koji dolaze odmah za danom plaćanja mjenice.

Navodi žalbe kojima se osporava glavni dug nisu od značaja, što je prvostepeni sud pravilno cijenio jer te navode protupredlagateljica može isticati u parničnom i izvršnom postupku, a ne i u postupku protesta mjenice kao što je ovaj, a niti žalbeni navodi dovode u sumnju zakonitost i pravilnost pobijanog rješenja.”

(Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću, Gž 76323/2016 od 20.4.2017. godine)

PRAVO IMAOCA MJENICE SA NAZNAKOM “BEZ PROTESTA”

član 47 stav 1

- Mjenica koja je izdata sa naznakom “bez protesta”, oslobađa njenog imaoa obaveze da radi ostvarenja regresa podiže protest zbog neakceptiranja ili neisplate.

“Suprotno rezonovanju žalbi, u konkretnom slučaju nije ni bilo mjesta podizanju protesta zbog neisplate mjenice, u smislu člana 45. Zakona o mjenici, jer je na mjenici serijski broj..., koja je izdata 21.09.2002.godine, naznačeno “bez protesta”, što u smislu člana 47. stav 1. Zakona o mjenici, oslobađa tužitelja kao njenog imaoa obaveze da radi ostvarenja regresa podiže protest zbog neakceptiranja ili neisplate. Kako tuženi nisu ničim dokazali da je solo mjenicu serijski broj..., tužitelj popunio protivno sporazumu koji su tuženi potpisali 21.09.2002. godine, to suprotno rezonovanju žalbe, naprijed navedena mjenica na iznos od 18.969,40 KM, u kojoj je naznačena dospelost 10.09.2007.godine,može predstavljati vjerodostojnu ispravu u smislu člana 29. Zakona o izvršnom postupku, tako da je i bilo mjesta da se podneseni prijedlog za izvršenje od 04.10.2007.godine smatra tužbom u smislu člana 50. stav 4. Zakona o izvršnom postupku, obzirom da su tuženi, kao izvršenici, prigovorili na naprijed navedeno rješenje o izvršenju.

Zbog toga, nije ni bilo mjesta da se odbaci ili odbije prijedlog za izvršenje, odnosno tužbeni zahtjev tužitelja opredijeljen u toku parničnog postupka, kao neuredan i nedopušten, niti je prihvatljivo tumačenje žalbenih navoda u odnosu na odredbe člana 50.Zakona o izvršnom postupku.”

(Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, Gž 47421/2016(1) od 30.9.2016. godine)

PRAVO IMAOCA MJENICE PREMA AKCEPTANTU

član 39 i član 54 stav 1

- Imalac mjenice ne gubi svoja prava iz mjenice prema akceptantu, bez obzira što nije u rokovima propisanim u članu 39. Zakona o mjenici podnio mjenicu na isplatu akceptantu, organizaciji ovlaštenoj za obavljanje platnog prometa (banci kod koje akceptant eventualno ima račun) ili sudu.

“Međutim, kako se se potpis prvotužene nalazi na licu mjenice ispod oznake “prihvaćamo”, zbog čega ista, po ocjeni ovog suda, ima položaj glavnog mjeničnog dužnika, kao akceptant, tako da je pravilan zaključak prvostepenog suda da prvotužena, u smislu odredbe člana 48. Zakona o mjenici odgovara tužitelju kao imaoцу mjenice i da tužitelj, kao povjerilac može od nje sudskim putem zahtijevati naplatu po navedenoj mjenici. Ovo iz razloga što se prvotužena, nasuprot navodima žalbe, akceptom obavezala da mjenicu plati po dospelosti (mjenica dospjela za naplatu 10. 9. 2007. godine), pa kako je imalac navedene mjenice tužitelj, on ima pravo na neposrednu tužbu protiv prvotužene, kao akceptanta, bez obzira što prije podnesenog prijedloga za izvršenje 9. 10. 2007. godine, prvotuženoj nije navedenu mjenicu podnio na isplatu u rokovima predviđenim odredbom člana 39. Zakona o mjenici. Prvotužena zanemaruje da je odredbom člana 54. stav 1. Zakona o mjenici propisano da sa protekom rokova za podnošenje mjenice po viđenju ili na određeno vrijeme po viđenju, za podizanje protesta zbog neakceptiranja ili zbog neisplate, za podnošenje na isplatu mjenice koja sadrži odredbu “bez troškova”, imalac mjenice gubi svoja prava protiv indosanta, protiv trasanta i protiv ostalih obveznika izuzev akceptanta. Dakle, iz sadržine i smisla odredbe člana 54. stav 1. Zakona o mjenici, slijedi da tužitelj kao imalac mjenice nije izgubio svoja prava iz mjenice serijski broj AF..., prema prvotuženoj, kao akceptantu, bez obzira što nije u rokovima propisanim u članu 39. Zakona o mjenici podnio na isplatu prvotuženoj navedenu mjenicu, bilo organizaciji ovlaštenoj za obavljanje platnog prometa (banci kod koje prvotužena eventualno ima račun) ili sudu, na čemu prvotužena neosnovano istrajava u žalbi.”

(Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, 32 0 I 041078 18 Gž od 27.11.2018. godine)

DOZVOLJENOST PROTIVTUŽBE U VEZI MJENICE

- Protivtužbeni zahtjev koji je usmjeren na utvrđenje da je tužitelj zbog nepodizanja protesta i neblagovremenog podnošenja mjenice na isplatu izgubio pravo da od tuženog zahtijeva isplatu duga po osnovu predmetne mjenice, ispunjava uslove za pravnu zaštitu, budući da se odnosi na utvrđenje nepostojanja prava.

“Odlučujući o protivtužbenom zahtjevu drugotužene, u dijelu koji je usmjeren na utvrđenje da mjenica bez protesta nije vjerodostojan isprava, ovaj sud nalazi da se žalbom pravilno ukazuje da prvostepeni sud navedeni zahtjev nije mogao odbiti samo iz razloga što parnični sud ne može derogirati odluke izvršnog suda, budući da je za odluku o protivtužbenom zahtjevu u ovom dijelu relevantna sadržina odredbe člana 29. Zakona o izvršnom postupku, prema kojoj odredbi vjerodostojnu ispravu predstavlja mjenica i ček sa protestom i povratnim računom, a što je u skladu i sa pravnim shvatanjem Vrhovnog suda FBiH broj... od 5. 12. 2016. godine, prema kojem mjenica, koja nije protestirana, iako sadrži klauzulu “bez protesta”, nije vjerodostojna isprava. Međutim, postavljeni protivtužbeni zahtjev u ovom dijelu nije dozvoljen, zbog sadržaja pravne zaštite koji je predmet protivtužbe, budući da se istim u suštini traži utvrđenje koje je regulisano odredbom člana 29 ZIP pa se istom nije moglo udovoljiti, bez obzira na navode o pravnom interesu drugotužene za podnošenje protivtužbe u ovom dijelu.

Nasuprot tome, protivtužbeni zahtjev u dijelu u kojem je usmjeren na utvrđenje da je tužitelj zbog nepodizanja protesta i neblagovremenog podnošenja mjenice na isplatu izgubio pravo da od drugotužene zahtijeva isplatu duga po osnovu predmetne mjenice, ispunjava uslove za pravnu zaštitu u smislu odredbe člana 54. stav 1. i 2. ZPP, budući da se odnosi na utvrđenje nepostojanje prava, a pravni interes za podnošenje protivtužbe u ovom dijelu postoji, obzirom da je za drugotuženu u konkretnom slučaju postojala neizvjesnost u odnosu prema tužitelju, u pogledu gubitka prava po predmetnoj mjenici, tako da je ista imala opravdanu potrebu da nepostojanje tog prava učini nesumnjivim, slijedom čega je i odlučeno da se prvostepena presuda u ovom dijelu protivtužbenog zahtjeva preinači, kako je to navedeno u stavu drugom izreke ove presude.”

SOLIDARNA ODGOVORNOST ZA POTRAŽIVANJE IZ MJENICE

- Bez obzira što tuženik zaista nije potpisao poseban ugovor o žiriranju, on odgovara za potraživanje tužitelja navedeno u mjenici jer imaocu mjenice odgovaraju svi, solidarno, koji su mjenicu trasirali, akceptirali, indosirali ili avalirali.

“Iz nespornih činjenica i činjeničnog utvrđenja prvostepenog suda proizlazi da je Š. E. sa tužiteljem zaključio ugovor o kreditu i da je na osnovu tog ugovora tužitelj odobrio Š. E. kredit od 5.000,00 KM, koji iznos mu je, po odbitku troškova, i isplatio, a S. E. nije tužitelju isplatio iznos od 3.653,44 KM, koji je bio obavezan prema navedenom ugovoru o kreditu, da su kao sredstva obezbjeđenja po ovom ugovoru, ugovoreni administrativna zabrana, sa kojom se saglasio tuženi, koji se tom zabranom obavezao platiti neplaćeni iznos odobren po osnovu kredita, a kao sredstvo obezbjeđenja izdata je i mjenica od strane S. E. i S. E., prilikom zaključenja ugovora o kreditu, saglasio se da se ova mjenica naknadno popuni od strane tužitelja, a S. E. potpisao je mjenicu s oznakom bez protesta te je mjenicu potpisao i tuženi J. D., a ova mjenica u pogledu svoje sadržine ima sve podatke predviđene za njezinu valjanost. Također, u toku postupka tuženi nije dokazao da je njegova saglasnost da žirira za iznos po navedenom ugovoru o kreditu rezultat prevare. Naime, tuženik je naveo da se on saglasio da bude žirant Š. E. za iznos od 500,00 KM a ne za iznos od 5.000,00, KM te da je upisani iznos od 5.000,00 KM rezultat prevare, međutim, kako tuženi, na kojem je bio teret dokazivanja za ove činjenice prema odredbi iz člana 123. stav 1 ZPR ovo nije dokazao, ovi navodi nisu od utjecaja na činjenično utvrđenje prvostepenog suda.

Polazeći od nespornih činjenica i činjeničnog utvrđenja prvostepenog suda, pravilno je prvostepeni sud primijenio materijalno pravo kada je tuženog obavezao na isplatu navedenog iznosa. Bez obzira što tuženik zaista nije potpisao

poseban ugovor o žiriranju, on odgovara za potraživanje tužitelja navedeno u mjenici jer, prema odredbi iz člana 48. stav 1 Zakona o mjenici, imaocu mjenice odgovaraju svi, solidarno, koji su mjenicu trasirali, akceptirali, indosirali ili avalirali, pa žalbeni navodi tuženog koji pobija postojanje obaveze iz mjenice zbog toga što nije potpisao poseban ugovor o žiriranju, nemaju utjecaja na zakonitost pobijane odluke. Ni navodi da nije dao ovlaštenje imaocu mjenice da naknadno popuni bjanko mjenicu podacima o dospijeću i iznosu tražbine, nisu od utjecaja na zakonitost pobijane odluke, jer je ovakvo ovlaštenje imaocu mjenice, u ugovoru o kreditu dao S. E. a, prema odredbi iz člana 33. Zakona o mjenici, tuženi odgovara u okviru odgovornosti S. E. Dakle, tuženi kao mjenični dužnik obavezan je imaocu mjenice ispuniti tražbinu u visini navedenoj u mjenici.

Tuženi, sada u žalbi, navodi da je mjenično potraživanje zastarjelo, međutim kako taj prigovor nije naveo u toku prvostepenog postupka, nema pravo, sada u žalbenom postupku, isticati taj prigovor, s obzirom da nije dokazao da taj prigovor nije mogao istaći iz opravdanih razloga.”

(Presuda Kantonalnog suda u Bihaću, Gž 5016/2014 od 16.7.2014. godine)

PROTEST MJENICE

- Žalbeni navodi u pogledu visine duga i potpisa protupredlagača na mjenici nemaju utjecaja na zakonitost odluke o protestu mjenice.

“Odredbama Zakona o mjenici (“Sl. novine FBiH”, br. 32/00 i 28/03) iz čl. 71 – 79 određen je postupak i uslovi pod kojima se protest podiže kod mjesno nadležnog suda za osobu protiv koje se podiže protest. Protupredlagač u žalbi ne pobija zakonitost pobijane odluke polazeći od uslova, predviđenih Zakonom o mjenici za podizanje protesta, pa žalbeni navodi u pogledu visine duga i potpisa protupredlagača na mjenici, nemaju utjecaja na zakonitost pobijane odluke, a ovi navodi su i samo paušalno dati. Prvostepeni sud je u pobijanom rješenju cijenio navode protupredlagača i pravilno je zaključio da ovi navodi, koji se ponavljaju u žalbi, nemaju utjecaja na odluku o protestu mjenice.”

(Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću, Gž 76600/2017 od 22.5.2017. godine)

PROMJENA PRAVNE PRIRODE MJENIČNOG SPORA

član 50

- Spor gubi pravnu prirodu mjeničnog spora i poprima pravnu prirodu spora iz građansko-pravnog odnosa ako tužitelj u toku postupka koji je započeo kao mjenični spor promijeni činjenični i pravni osnov u smislu da isplatu traži iz ugovora o jemstvu.

“U postupku je utvrđeno da je tužena bila jamac glavnom dužniku za kredit koju mu je odobrio i isplatio tužitelj, kredit je dospio za isplatu a nije plaćen a bio je obezbjeđen mjenicom to je pokrenut izvršni postupak te s obzirom da je izjavljen prigovor postupak je nastavljen kao parnični. U postupku je utvrđeno da temeljem ugovora tužena kao jemac prihvatila obavezu na plaćanje dužnog iznosa ako to ne učini glavni dužnik, slijedom čega je prvostepeni sud pravilno usvojio tužbeni zahtjev uz pravilnu primjenu materijalnog prava na koje se pozvao što prihvata i žalbeni sud. Dakle, iz izvršnog postupka je nastavljen parnični postupak koji je započeo kao mjenični spor, ali je tužitelj u toku postupka promijenio činjenični i pravni osnov u smislu da isplatu traži iz naslova obaveza iz ugovora o jemstvu, te u takvoj situaciji predmetni spor je izgubio pravnu prirodu mjeničnog spora a poprimio pravnu prirodu spora iz građansko pravnog odnosa tj. ugovora. Budući da je tužitelj predložio i izveo sve relevantne dokaze a sud njihovom ocjenom utvrdio relevantne činjenice o tuženoj kao jemcu, o neisplaćenom dugu po osnovu kredita, o visini toga duga, to je pravilno i usvojio takav tužbeni zahtjev. Zato su neosnovani svi žalbeni navodi koji se tiču navoda vezanih za one prigovore koje se mogu isticati u mjeničnom sporu jer konkretan spor više nije takav. Neosnovani su i

žalbeni navodi vezani za ocjenu dokaza jer je prvostepeni sud ocijenio sve izvedene dokaze utvrdio relevantne činjenice i na njih pravilno primijenio materijalno pravo.”

(Presuda Kantonalnog suda u Bihaću, 20 0 P 027116 17 GŽ od 5.1.2018. godine)

PRIGOVOR ZASTARE U POSTUPKU PROTESTA MJENICE

Zakon o mjenici čl. 71 i 80

U sudskom postupku protesta mjenice prigovori o zastari potraživanja obezbijeđenog mjenicom nisu od uticaja na usvajanje protesta, već se mogu isticati u drugim postupcima vezanim za ostvarenje potraživanja.

“Prvostepenim rješenjem je usvojen prijedlog za protest mjenice. Netočan je žalbeni navod da imalac mjenice nije imao ovlaštenje za popunu bjanko mjenice jer iz stanja spisa slijedi da je imalac mjenice imao takvo ovlaštenje (“ovlaštenje za popunu bjanko mjenice”) kojim ovlaštenjem pismeno sačinjenim, pečatima ovjerenim i od ovlaštenih lica potpisani... kornere ovlašćuje predlagača da u slučaju neurednog izmirenja obaveze iskoristi ponuđene instrumente obezbijeđenja potraživanja odnosno mjenice, a sama ta izjava je doslovno i nazvana “ovlaštenje za popunu bjanko mjenice”. Nisu od značaja žalbeni navodi o zastari potraživanja obezbijeđenog mjenicom, jer se u konkrentom slučaju radi o sudskom postupku protesta mjenice pa takvi prigovori nisu od uticaja na usvajanje protesta, već se mogu isticati u drugim postupcima vezanim za ostvarenje potraživanja.”

(Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću, 17 0 V 065661 15 GŽ od 1.12.2017. godine)